

ZAMONAVIY DAVRDA IJTIMOY ADOLAT TUSHUNCHASI

Sadullayeva Shaxnoza Bahodirovna

SamDChTI Gumanitar fanlar va Axborot texnologiyalari kafedrası o'qituvchisi

Aliyeva Zulxumor

SamDChTI RGF talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy adolat tushunchasining mazmun-mohiyati va ma'nosini tushuntirishga ilmiy jihatdan yondashilgan. Adolatni ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan tahlil qilganda axloqiy va ijtimoiy adolatni farqlash zarur. Bundan tashqari, Ijtimoiy adolat ijtimoiy falsafa muammosi sifatida ikki jihatni o'z ichiga oladi: nazariy va amaliy. Aynan shu ikki jihat batafsil yoritilgan.

Kalit so'zlar: Adolat, ijtimoiy adolat, axloqiy adolat, ijtimoiy mukofot, liberal model, postindustrial, globallashuv

Ijtimoiy adolat jamiyat hayoti va rivojlanishining iqtisodiy, siyosiy, huquqiy, axloqiy sharoitlari ixcham shaklda aks ettirilgan hodisalardan biridir. Tarixiy harakat sub'ektlari aynan ijtimoiy adolat prizmasi orqali o'zlarining mavjud bo'lishlarining real sharoitlarini, shu jamiyatda shakllangan shaxslararo munosabatlar tizimini, o'zlarining ijtimoiy mavqeini, ijtimoiy bo'linish tizimidagi o'rnini baholaydilar. mehnat va ijtimoiy boylikni taqsimlash.

Ammo jamiyatda adolat nima ekanligini shaxsiy anglash va tushunishdan tashqari, ijtimoiy adolat haqida ma'lum bir jamoaviy tushuncha ham mavjud. Agar ma'lum bir jamiyat fuqarolarining aksariyati shunday tushunchaga ega bo'lsa, unda bu jamiyat barqaror va osoyishta rivojlanishga mo'ljallangan. Ammo agar xalq ommasi mavjud ijtimoiy munosabatlar tizimi, ijtimoiy boylikni taqsimlash mexanizmi, ijtimoiy foydali mehnat uchun jazo chorasi adolatsiz ekanligiga ishonch hosil qilsa, jamiyatda ijtimoiy keskinlik kuchayadi, ijtimoiy qarama-qarshiliklar kuchayadi, nizolar kuchayadi. shakllanadi, uni hal qilish ko'pincha inqilobiy o'zgarishlar jarayonida mumkin bo'ladi.

Shunday qilib, ijtimoiy adolat g'oyasi ijtimoiy taraqqiyotning o'ziga xos dvigateliga aylanishi mumkin. U eng xilma-xil kuchlarni safarbar etishga va ularni mavjud ijtimoiy munosabatlar tizimini o'zgartirishga, jamiyat iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy tuzilishining boshqa modellarini izlashga harakat qilishga qodir.

Adolatning qiymati shundaki, unda ijobiy elementlar mavjud bo'lib, ular jamiyatni mavjud sharoitda insonning tub va ob'ektiv ravishda mumkin bo'lmagan harakatlaridan himoya qiladi. Ijtimoiy adolatning shakllanishi fuqarolarning hayotiyligini mustahkamlashga, madaniy va ijtimoiy taraqqiyotni yanada oshirishga yordam beradi. Qonunlar, normalar, urf-odatlarda ifodalangan adolat haqida gapirganda, uni haqiqiy sifat yoki mulk sifatida talqin qilish kerak. Adolat g'oyasi bilish, baholash va me'yorni o'zida mujassam etgan bo'lib, unda odamlarning ehtiyojlari va manfaatlari namoyon bo'ladi, ya'ni adolat -bu

odamlarning manfaatlariga mos keladigan, hayotning istalgan me'yorlarini tasdiqlash bilan amalga oshadi, adolatsizlik esa bularning barchasiga ziddir.

Adolat eng murakkab ijtimoiy-falsafiy kategoriyalardan biri sifatida shaxslararo munosabatlarning barcha sohalariga ta'sir qiladi. Uning amalga oshirilishi jamiyatimizning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, huquqiy va ma'naviy sharoitlari bilan bog'liq. Zero, adolat iqtisod, huquq, siyosat, axloq bilan o'zaro ta'sir qiladi va birgalikda amalga oshiriladi. Bugungi zamonaviy sanoat ishlab chiqarishi ko'pincha ishda ishlab chiqarish jarayonini avtomatlashtirish ruhiga bo'ysunib, tashabbus ko'rsatish imkoniyatini yo'qotishiga, mehnat predmeti haqidagi bilimlarni yo'qotishiga olib keladigan bo'lsa, qanday adolat haqida gapirish mumkin. Natijada, ishchi va "narsalar" orasidagi masofa uzoqlashadi. Shu munosabat bilan "adolat" toifasining ikkita jihatini ajratib ko'rsatish mumkin - bular ijtimoiy-huquqiy va axloqiy bo'lib, adolat g'oyasining nazariy va amaliy ahamiyatini anglatadi. Adolat g'oyasini hisobga olgan holda, ular odatda nafaqat shaxsning faoliyati va xatti-harakatlarini baholaydilar, balki ijtimoiy guruhlar va jamiyatning talablari hamda sharoitlarini ham hisobga oladilar, chunki ular odamlar faoliyatini tartibga soladi. U sub'ektning iqtisodiy, siyosiy, huquqiy va ijtimoiy sharoitlari bilan o'zaro aloqada bo'lgandagina ob'ektiv baholanishi mumkin.

Ko'p asrlar davomida turli fanlar vakillari jamiyatda nima sodir bo'lishi haqida hech bo'lmaganda zarracha tacavvur beradigan, vaziyatni, ijobiy natijalarni yoki akcincha, bashorat qilish uchun mos keladigan turli xil modellar va nazariyalarga katta qiziqish bildirishdi. Tarixiy taraqqiyotning ushbu bosqichida shakllangan jamiyat «iste'molchi jamiyati» deb ham ataladi, ammo bu cheksiz icte'mol modeli doirasida haqiqiy taraqqiyotga erishish mumkin emas. Va insoniyat tanlov qilishi kerak: ma'lum bir o'rtacha iste'mol darajasida uzoq muddatli muvozanat mavjudligi yoki ba'zilar uchun muvozanatsiz, ammo boy dunyo, boshqalari uchun eca juda qattiq cheklovlarni tanlashi zarur. Ularning manfaatlari va maqsadlari har doim ham bir-biriga mos kelmaydi - hatto ijtimoiy ahamiyatga ega maqsadlarni belgilashda ham. Ijtimoiy adolatni izlash aslida manfaatlar qarama-qarshi bo'lgan jamiyatda kelishuv va konsensus izlashga aylandi. Shu bilan birga, ushbu konsensusga erishish uchun hokimiyat foydalanishi mumkin bo'lgan majburlash usullarining roli inkor etilmadi. Zero, davlat va jamiyat, jamiyat va shaxs, turli ijtimoiy qatlamlar, sinflar, guruhlar vakillari o'rtasida ijtimoiy adolat nima ekanligi to'g'risida o'zaro tushunishga erishilgan taqdirdagina jamiyatda siyosiy barqarorlikka erishish mumkin.

Foydalangan adabiyotlar

1. Исmoil Саифназаров, & Сирожбек Хабибуллаевич Султанов (2022). ИЖТИМОЙИЙ АДОЛАТНИ МУСТАХКАМЛАШДА ИЖТИМОЙИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ УСТУВОР ЖИХАТЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 71-76.
2. Раматов, Ж. С., Баратов, Р. У., Султанов, С. Х., Муратова, Д. А., Хасанов, М. Н., & Эрнийёзов, У. К. (2022). ЁШЛАР ЗАМОНАВИЙ

МАДАНИЙ КИЁФАСИ ВА УМУМИНСОНИЙ КАДРИЯТЛАР
ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲДЯТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10), 376-386.

3. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Jurabayev, N., & Artikova, B. (2022, June). Constructive and optimal solutions for the formation of a stable ecological situation in the Aral Sea region of Uzbekistan. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 030113). AIP Publishing LLC.
4. Рахимова, М. И., & Хасанов, М. Н. (2020). Роль среднеазиатской философии в развитии мировой и европейской науки. *Вестник науки и образования*, (4-1 (82)), 38-41.